ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Արտաշատ
Տարածաշրջանները՝
Արարատ,
Արտաշատ,
Մասիս
Քաղաքները՝
Արտաշատ,
Արարատ,
Վեդի,
Մասիս

Տարածքը	2 090 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0 %
Քաղաքային համայնքներ	4
Գյուղական համայնքներ	93
Քաղաքներ	4
Գյուղեր	95
Բնակչության թվաքանակը 2012թ. տարեվերջին	261.4 հազ. մարդ
այդ թվում՝	
քաղաքային	74.5 հազ. մարդ
գյուղական	186.9 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2012թ.	8.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	28.5 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	156 969.5 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	25 501.2 հա

Մարզի տարածքում է գտնվում Խոսրովի պետական արգելոցը (ծովի մակերևույթից 1 600-2 300 մ բարձրության վրա):

ՀՀ Արարատի մարզը հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Ղարաբաղ ավտոմայրուղին և Երևան-Երասխ երկաթուղին:

2012թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 9.3 %,
- գյուղատնտեսություն ՝ 14.9 %,
- շինարարություն՝ 1.9 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 1.9 %,
- ծառայություններ՝ 1.4 %:

Տնտեսության հիմքը ***գյուղատնտեսությունն է:*** Այն հիմնականում մասնագիտացած է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մմարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ներառյալ՝ խմիչքների, արտադրություններն են և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրու-թյունը:

Մարզի բազմաճյուղ ***արդյունաբերության*** հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

ա) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների արտադրություն),

բ) ծխախոտի արտադրություն (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),

գ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Արտաշատ քաղաքը (2012թ. տարեվերջին՝ 22.3 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 30 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող ***արդյունաբերությունն է,*** որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (կղմինդրի, աղյուսի և թրծված կավից շինարարական արտադրատեսակների, բնական քարերից երեսպատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև ***գյուղատնտեսությունը,*** որի հիմնական ուղղությունը բուսաբուծությունն է:

Արարատ քաղաքը (2012թ. տարեվերջին՝ 20.3 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 47 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեդի քաղաքը (2012թ. տարեվերջին՝ 11.5 հազ. բնակիչ) գտնվում է Վեդի գետի աջ ափին, Երևանից 48կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսապատման նյութերի, էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասսաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև ***գյուղատնտեսությունը,*** որի հիմնական ուղղությունը դաշտավարությունն է:

Մասիս քաղաքը (2012թ. տարեվերջին՝ 20.4 հազ. բնակիչ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի ***արդյունաբերության*** հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում սննդամթերքի արտադրությունը (մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում), թղթից և ստվարաթղթից արտադրատեսակների արտադրություն և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

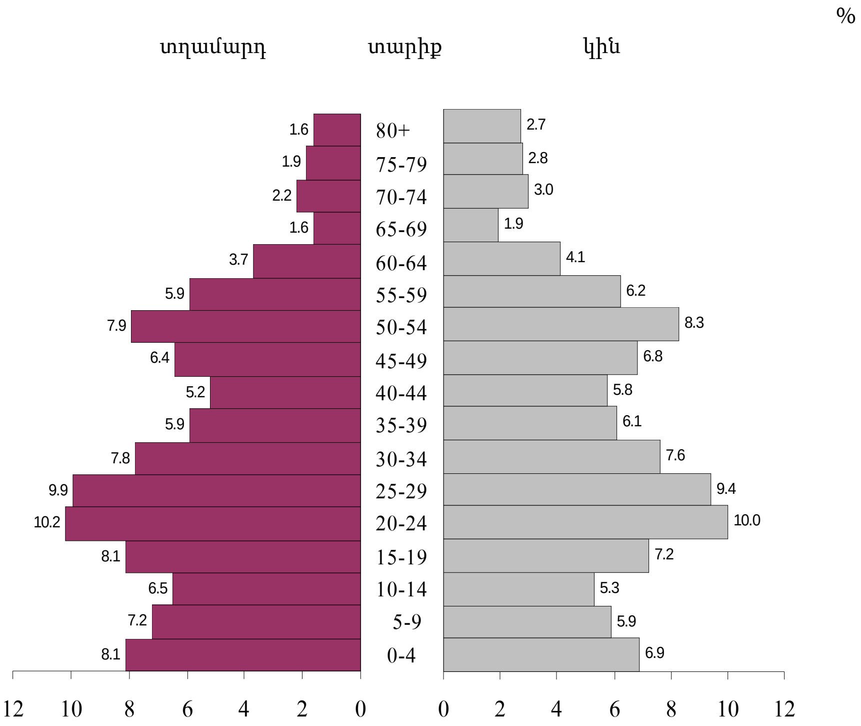

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2008	2009	2010	2011	2012
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 023	1 155	1 266	1 281	1 316
այդ թվում՝					
խանութներ	763	949	1 082	1 092	1 127
կրպակներ	207	149	118	122	111
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	1	1	1	1
սպառողական ապրանքների շուկաներ	5	3	3	3	3
առևտրի այլ օբյեկտներ	46	53	62	63	74

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2008	2009	2010	2011	2012
Պետական նախադպրոցական	67	64	66	73	74
Պետական հանրակրթական	112	112	112	112	112
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղ-ծագործական կենտրոններ	21	22	22	22	22
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական [1]	-	1	1	1	1
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	4	4	4	4	4
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	2	2	2	2	2
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	-	-	-

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ *
Արտաշատ	ք. Արտաշատ	22 285
Արարատ	ք. Արարատ	20 306
Վեդի	ք. Վեդի	11 502
Մասիս	ք. Մասիս	20 393

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
1	Աբովյան		1 403
2	Ազատաշեն		738
3	Ազատավան		2 965
4	Այգավան		4 531
5	Այգեզարդ		3 149
6	Այգեպատ		1 680
7	Այգեստան		2 401
8	Այնթափ		8 813
9	Ավշար		5 147
10	Արալեզ		2 712
11	Արարատ		8 559

[1] Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

* Այստեղ և հետայսու` ՀՀ մարզերի քաղաքային համայնքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

** Այստեղ և հետայսու` ՀՀ մարզերի գյուղական համայնքների այս տվյալների սկզբնաղբյուրը` գյուղական համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետ-վությունններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 866 գյուղական համայնքների մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումա-րը` ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը` 01.01.2013թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով` կազմել է +12.1%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
12	Արաքսավան		836
13	Արբաթ		1 934
14	Արգավանդ		1 970
15	Արմաշ		2 695
16	Արևաբույր		1 216
17	Արևշատ		2 361
18	Բաղրամյան		1 954
19	Բարձրաշեն	•Բարձրաշեն •Կաքավաբերդ	1 620
20	Բերդիկ		1 022
21	Բերքանուշ		1 992
22	Բյուրավան		1 416
23	Բուրաստան		1 930
24	Գեղանիստ		2 878
25	Գետազատ		1 844
26	Գետափնյա		1 354
27	Գինեվետ		731
28	Գոռավան		2 878
29	Դալար		2 549
30	Դաշտավան		2 203
31	Դաշտաքար		753
32	Դարակերտ		2 604
33	Դարբնիկ		1 020
34	Դեղձուտ		952
35	Դիմիտրով		1 306
36	Դիտակ		782
37	Դվին		2 902
38	Եղեգնավան		2 041
39	Երասխ		917
40	Զանգակատուն		1 220
41	Զորակ		1 986
42	Լանջազատ		1 239
43	Լանջանիստ		230
44	Լանջառ		230
45	Լուսաշող		657
46	Լուսառատ		2 825
47	Խաչփառ		1 949
48	Կանաչուտ		1 314
49	Հայանիստ		2 101
50	Հնաբերդ		639
51	Հովտաշատ		3 630
52	Հովտաշեն		1 083
53	Ղուկասավան		2 310
54	Մասիս		1 485
55	Մարմարաշեն		3 544
56	Մխչյան		5 091
57	Մրգանուշ		1 275
58	Մրգավան		1 986
59	Մրգավետ		2 295
60	Նարեկ		1 308
61	Նիզամի		1 328
62	Նշավան		1 717
63	Նոյակերտ		2 305
64	Նորաբաց		2 497

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
65	Նորամարգ		1 867
66	Նորաշեն		3 504
67	Նոր Խարբերդ		6 764
68	Նոր կյանք		2 912
69	Նոր Կյուրին		945
70	Նոր ուղի		967
71	Շահումյան		4 464
72	Շաղափ		1 026
73	Ոսկետափ		5 240
74	Ոստան		3 055
76	Ջրահովիտ		1 265
75	Պարույր Սևակ	•Պարույր Սևակ •Տիգրանաշեն	803
77	Ջրաշեն		1 816
78	Ռանչպար		1 289
79	Սայաթ –Նովա		2 292
80	Սիս		1 518
81	Սիսավան		2 254
82	Սիփանիկ		549
83	Սուրենավան		2 581
84	Վանաշեն		2 656
85	Վարդաշատ		240
86	Վարդաշեն		598
87	Վերին Արտաշատ		4 520
88	Վերին Դվին		2 215
89	Տափերական		3 592
90	Ուրցալանջ		211
91	Ուրցաձոր		3 108
92	Փոքր Վեդի		3 368
93	Քաղցրաշեն		3 110

ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2012թ.

	Ընդա-մենը	*նրանցից՝*	
		կանայք[1]	տղամարդիկ[1]
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 114	4 886
Ծնվածներ, մարդ	144	66	78
Մահացածներ, մարդ	84	40	44
Ամուսնություններ	65	X	X
Ամուսնալուծություններ	8	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	32.4	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	204	103	101
հանրակրթական	1 259	602	657
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	111	80	31
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	5	0.0	5
միջին մասնագիտական	54	25	29
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	33 331	…	…
Մարզիկներ, մարդ	62	4	58
Զբաղվածներ, մարդ	4 793	2 234	2 559
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	1	1	0.0
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	0.0
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	0.0
ուսուցիչներ	126	107	19
բժիշկներ	19	…	…
միջին բուժանձնակազմ	43	…	…
Գործազուրկներ, մարդ	253	146	107
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 566	…	…
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	338	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	12 441	…	…
թատրոն	574	…	…
համերգ	-	-	-
թանգարան	1 087	…	…
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	37	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	23	X	X
միջին ծանրության	11	X	X
ծանր	3	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

[1] *Ցուցանիշները հաշվարկային են:*